Danskernes Historie Online
Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliserings-projekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskernes Bibliotek: https://slaegtsbibliotek.dk
Danske Slægtsforskere: https://slaegt.dk

Enhver Sit

Ugeblad
for
Politik og Kristendom.

Redigeret af Henning Jensen og Kristensen-Randers.

№ 8. | Torsdag den 21. Februar 1889. | 4. Aarg.

Indhold: Breve fra Rigsdagen. — Arbejdsstatistik. — Svar paa Henstillingen. — Udførsel af Affald. — Om den store franske Revolution. — Til Kanariefuglen. Nye Bøger. Bekjendtgjørelser.

Breve fra Rigsdagen.

XV.

Finanslovens anden Behandling begyndte i forrige Uge. Særlig Interesse frembød Forhandlingerne om Indenrigsministerens Budget. Som jeg før har bemærket, kommer Hr. Ingerslev og Folkethinget ellers taalelig godt ud af det med hinanden, hvad det rent saglige angaar. Men denne Gang vilde det ikke gaa. Grunden hertil var ikke den, at Folkethinget bød Hr. Ingerslev for lidt Penge, men snarere det modsatte.

Sagen er den, at Hr. Ingerslev skal varetage Landets økonomiske Anliggender, Landbrug, Handel, Industri, Samfærdselsmidler osv. — for alt dette skal Hr. Ingerslev være den ledende Aand. Han skal tyde Tidernes Tegn og træffe saadanne Foranstaltninger, som i det givne Øjeblik maa anses for nødvendige til Landets Opkomst. Dette Arbejde skal nu Folkethinget være Hr. Ingerslev behjælpelig med ved at bevilge de Penge, som hertil er nødvendige. Og da nu Folkethinget er af den Formening, at det nærværende Øjeblik er af en saadan Beskaffenhed, at en Forsømmelse eller Opsættelse af alt dette kan faa de sørgeligste Følger, er det fremkommet med Forslag, som, hvis de blev gjennemførte, vilde faa den største økonomiske Betydning for Landet.

Der er først Spørgsmaalet om Udførslen af Landbrugsprodukter, navnlig over Esbjerg. Herfra forsendes som bekjendt store Mængder af Smør, Flæsk, Kreaturer osv. til England. Denne Forsendelse er hidtil blevet besørget af det forenede Dampskibsselskab, som i den Anledning har faaet et Tilskud af Staten. Men da der fra Landbrugernes Side føres idelige Klager over dette Selskab, at Taksterne er for høje osv., saa er det Folkethingets Mening, at man skulde lade Selskabets Skibe sejle sin egen Sø, og at Staten selv skulde overtage Forsendelsen. I den Anledning vilde Folkethinget bevilge 2 Millioner Kroner til Anskaffelsen af nye Skibe, indrettede til Transport af de paagjældende Produkter. — Men saa skete det vidunderlige, at det vilde Ministeren og Højre ikke indlade sig paa. De kæmpede som Løver for, at det forenede Dampskibsselskab skulde beholde Profiten ved Forsendelsen, og for, at Landmændene ikke skulde faa den billigste og bekvemmeste Transport af deres Varer.

Et andet Hovedspørgsmaal er Godstransporten mellem Sverrig-Norge og Tyskland og det øvrige Evropa. Der er ikke mindste Tvivl om, at naar Danmark itide vil træffe hensigtsmæssige Foranstaltninger, saa vil hele Handelssamkvemmet mellem Nordevropa og Mellemevropa kunne komme til at gaa over vort Land, især nu, efter at Svenskerne sidste Sommer har bygget en Jærnbane fra Gøteborg til Helsingborg, lige overfor Helsingør. Det vil nu være af stor Betydning for Sverrig-Norge, at de kan indlade deres Varer i Jærnbanevogne i deres eget Land og sende disse Vognladninger til Berlin, Paris eller hvor de nu skal hen, uden at omlades. Men dette kan de kun gjøre ved at sende deres Varer igjennem Danmark, og det vilde være af største Interesse for os at faa denne Trafik ført over vort Land. Men for at dette kan ske, maa der bygges Færge mellem Helsingborg og Helsingør og helst ogsaa mellem Kjøbenhavn og Malmø. Der maa anlægges en Kystbane mellem Helsingør og Kjøbenhavn og endelig en Færge mellem Gjedser og Warnemünde. Dette er, hvad der nødvendig maa gjøres, og det maa gjøres snarest muligt. Bekostningerne hertil vilde ikke være overdrevent store, en 7—8 Millioner, og Betydningen af disse

Foretagender er indlysende. Ordføreren for Finansudvalget, Grev Holstein-Ledreborg, erklærede derfor paa Folkethingets Vegne, at hvis Hr. Ingerslev vilde sætte sig i Bevægelse for at faa disse Foranstaltninger udførte, saa vilde han kunne gjøre Regning paa Folkethingets Støtte. Men Hr. Ingerslev vilde ikke. Det eneste, han vilde være med til, var en lille Færge fra Helsigør til Helsingborg.

Vi har altsaa her det mærkelige Tilfælde, at Folkethinget tilbyder en Minister Penge til Foranstaltninger, der maa anses for nødvendige for Landets økonomiske Udvikling, og om hvilke Ministeren selv ved tidligere Lejligheder har udtalt, at det var ønskeligt at opnaa alt dette, — og nu, da han kan faa det, siger han nej, og Højre siger det samme. Dette Parti, som nu i Aaringer har raabt paa, at Venstre intet vilde, og at de selv vilde saa meget til Gavn for Landet, — det kommer nu og siger nej til Foranstaltninger, som de selv har ønsket, og som kun koster nogle faa Millioner.

Men det var netop disse 7—8 Millioner, der forskrækkede dem. Hvor skulde de gruelig mange Penge komme fra? Vi har 54 Millioner liggende i Statskassen til ingen Nytte, — men det brød man sig ikke om. Men allermodbydeligst er det dog at høre de Herrer tale om „de mange Penge", naar man husker paa, at det er de samme Herrer, som sidste Foraar uden mindste Bevilling trods Folkethingets Vilje tog 8 Millioner af Statskassen til Fæstninger. Her ligger Hunden begravet. Naar Talen er om at øse Penge ud til Foretagender, der er afsindige og skadelige, saa er der ingen af dem, der gjør Indvendinger, men naar Talen er om at bruge dem til noget nyttigt, — saa siger man nej!

Aldrig har Højre staaet i et ynkeligere Lys end ved Forhandlingerne om disse Ting. Hvor har de ikke raabt paa alle de store og gode Gjerninger, som de vilde udføre, naar bare de kunde faa Venstre med. Nu kommer Venstre og vil være med, men saa siger Højre Pas. — Dette Parti kan kun tre Ting: ødelægge Landets Forfatning ved Provisorier, forhindre sociale og økonomiske Reformer og sætte Landets Selvstændighed paa Spil ved Befæstninger, som maa drage det ind i den første evropæiske Krig.

Venstre er ikke noget Dydsmønster af et politisk Parti at være. Det har sine mange og store Skrøbeligheder. Men i Sammenligning med Højre staar det alligevel med Palmer i Hænderne. Og saa er der det ved Venstres Synder, at de er altid gaaet ud over Partiet selv, vi ødelægger kun hinanden indbyrdes. Men Højres Synder gaar ud over Landet, — selv tager de ingen Skade personligt. Tværtimod! personligt kan man ikke ønske sig en behageligere Stilling end at være Højremand. Det er de Danskes Vej til Ros og Magt.

Dersom nogen nu vilde spørge, om Højres Stilling til disse økonomiske Spørgsmaal vil svække Partiets Stilling, saa maa man vistnok ikke gjøre sig store Forventninger i den Retning. De ledende Højremænd er saadan stillet, at deres økonomiske Stilling ikke saa meget er knyttet til Landets Udvikling som til at de vedblivende beholder Magten. De vil altsaa følge Regeringen i hvad den saa gjør eller ikke gjør. Højres Militarister bryder sig kun om Fæstningen. Faar de den, er alt andet dem ligegyldigt, og Partiets store Masse er enten for afhængig eller for uvidende til at kunne have nogen Mening om den Slags Ting. — Resultatet bliver derfor, at Højre kan gjøre, hvad det vil, og dog beholde Magten. — Har der nogensinde været et politisk Parti, der har indtaget en misundelsesværdig Stilling i Verden, saa er det vort Højreparti. Det saar Tidsler og høster Hvede. —

Arbejdsstatistik.

Blandt de Forhandlinger, der stod paa Dagsordenen ved det nationaløkonomiske Møde i Kjøbenhavn, var ogsaa en om Arbejdsstatistik, som skulde indledes af Sekretæren ved den nationaløkonomiske Forening, Hr. Cand. Alexis Petersen-Studnitz. — Af Mangel paa Tid maatte denne Forhandling imidlertid gaa ud af Dagsordenen. Hr. Petersen-Studnitz har nu imidlertid ladet det Foredrag, som han tænkte at holde ved denne Lejlighed, trykke, og ved at læse det kan man ikke andet end i høj Grad beklage, at det ikke blev holdt ved Mødet og forhandlet af de tilstedeværende sagkyndige. Der er ingen Tvivl om, at det vilde have vakt adskillig Forargelse hos mange af Deltagerne. Men mulig ogsaa at mange af dem trængte til at forarges paa dette Omraade.

Da det ikke er troligt, at disse Forhandlinger vil komme mange af dette Blads Læsere i Hænde, skal jeg tillade mig at gjengive Hovedindholdet af Hr. Petersen-Studnitz' Foredrag.

Han begynder med at sammenligne Samfundet med et prægtigt Træ, hvis Krone rager højt op, medens dets Rødder skjuler sig dybt i Jorden. Alle lægger Mærke til den prægtige Krone, — paa Rødderne tænkes mindre. *Og dog er det dem, der bærer hele Træet.* Han minder om Udstillingsbygningen og alle de Skatte, den rummede under sin gyldne Krone. Men hvor mange tænker paa dem, der rejste Bygningen og tilvirkede Skattene?

Den officielle Statistik giver sig kun af med Træets Blade og Frugter, men undersøger ikke Rodens Tilstand. *Man har villet slikke Honning, — men været bange for at komme Bierne for nær.*

Statistiken udregner, hvor mange Tønder Land der pløjes, hvor meget Korn der høstes. Men den fortæller ikke noget om dem, der pløjer Jorden og høster Kornet. Den fortæller om de Værdier, som Arbejderne frembringer, men ikke noget om, hvad Arbejderne faar for deres Arbejde. Og dog skulde man synes, at dette maatte være dens vigtigste Opgave, thi Arbejdet er Grundbetingelsen for Samfundets Tilværelse. Statistiken skal besvare, om det er

gjort til Virkelighed, det gamle Ord: En Arbejder er sin Løn værd.

Lønningsspørgsmaalet er det første, der skal oplyses. Hvad Løn faar Arbejderne? I hvad Forhold staar Lønnen til det ydede Arbejde og til Livsfornødenhederne i et Kultursamfund? Man har ganske vist levet og kan leve uden at faa disse Spørgsmaal besvaret. Men kan Samfundet staa sig ved at være uvidende om Grundsætningerne for dets Trivsel, især nu, da man har begyndt at tage fat paa den sociale Lovgivning, nu, da Spørgsmaalet er, *om* Staten skal gribe ind i Arbejdsforholdene, og *hvorledes* den skal gribe ind. Der er en hel Række Arbejderspørgsmaal, der staar paa Dagsordenen; men for at kunne besvare disse med Sikkerhed er en Arbejderstatistik nødvendig, der giver Oplysning om Lønnens Højde og Form, dens Svingninger, Stadigheden i Beskjæftigelsen, Arbejdsløsheden, Arbejdsdagens Længde, Søndagsarbejde, Arbejdets Indflydelse paa Arbejdernes fysiske og moralske Tilstand, Striker osv. — Det Samfund, der mangler en saadan Arbejderstatistik, kjender ikke sig selv. Arbejdsstatistiken vil ligeledes oplyse, om de Klager, der lyder fra Socialisternes Side over Tilstandene, er sande eller falske, den vil, kort sagt, bringe *Sandheden* for Dagen, enten denne saa er behagelig eller ubehagelig, og den vil bidrage til at forsone Arbejderne, som klager over, at Staten søger statistiske Oplysninger om alt muligt undtagen om deres Forhold.

Ganske vist er der fra *privat* Side i den senere Tid gjort ikke lidet for at tilvejebringe en Arbejdsstatistik. Men saadanne private Bestræbelser kan ikke føre til fuldt paalidelige Resultater, da de ikke godt kan fortsættes til Stadighed og ikke altid kan faa de Oplysninger, som det gjælder om. Derfor er det nødvendigt, at *Staten* tager Sagen i sin Haand, helst ved at oprette et særligt Kontor for Arbejderstatistiken.

Dette har man da ogsaa gjort i flere andre Lande, særlig i de nordamerikanske Fristater, hvor man allerede har bragt et meget værdifuldt Materiale til Veje til Belysning af Arbejderforholdene. Der indsamles her Oplysninger om Arbejdet, dets Forhold til Kapitalen, Arbejdstiden, Arbejdernes Fortjeneste og Midlerne til at fremme deres materielle, sociale, intellektuelle og moralske Velfærd. — Disse Oplysninger indhentes tildels ved Agenter, som bliver udsendte i dette Øjemed og udspørger Arbejdere og Arbejdsgivere efter en ensartet Instruks, og som desuden aflægger Besøg i Fabrikerne og i Arbejdernes Hjem. — De Beretninger, som affattes paa Grundlag af disse Oplysninger, bliver i høj Grad benyttede, ikke alene af Videnskabsmænd, men ogsaa af Lovgivere og andre praktiske Folk.

Ligeledes i England har Staten taget sig af Arbejdsstatistiken og udsendt en Masse Skemaer til Udfyldning for *Arbejdsgiverne*. Men man har ogsaa henvendt sig med Forespørgsler herom til *Arbejdernes egne Fagforeninger*, da man kunde befrygte at faa en ensidig Fremstilling af Forholdene ved kun at henvende sig til Arbejdsgiverne. — Hr. Petersen-Studnitz oplyser i den Anledning, at de fleste, som giver sig af med den Slags Undersøgelser, har gjort den Erfaring, at de Oplysninger, der indhentes fra Arbejderne, i Reglen er paalideligere end dem, der indhentes fra Arbejdsgiverne, som er meget tilbøjelige til at pynte lidt paa det. Sagen er den, at Arbejderne ser, at de kun kan have Gavn af, at den usminkede Sandhed med Hensyn til deres Kaar kommer frem, medens det modsatte ofte gjælder Arbejdsgiverne.

De fleste Stater nedsætter rigtignok undertiden en eller anden „Arbejderkommission", der bringer en Del statistisk Materiale til Veje. Men det, som det kommer an paa, er at faa *regelmæssige* Bidrag for et langt Tidsrum. Disse Kommissioner nedsættes desuden kun, naar et eller andet Arbejderspørgsmaal er blevet „brændende", og dette forhindrer, at Undersøgelserne kan anstilles med tilbørlig Ro. Det er nemlig med de sociale Iagttagelser ligesom med de Iagttagelser, der af de meteorologiske Instituter anstilles over Vejrforholdene, at de maa anstilles regelmæssigt, dersom man skal faa et paalideligt Udbytte af dem. — En Tysker, som har rejst meget for at lære Arbejdsforholdene at kjende, udtaler sin Forundring over den Omhyggelighed, hvormed man iagttager Vejrforholdene, medens man derimod kun har gjort meget lidt for at udforske Forholdene i Samfundets Luftkreds.

Forfatteren slutter med at oplyse om, hvad man i Schweitz har gjort for at lære Arbejderforholdene at kjende. Man er der kommen saa vidt, at man agter at henvende sig til *hver enkelt Arbejder i hele Landet*, for at erfare hans Lønningsforhold. — Det vilde være i høj Grad ønskeligt, om vi her i Danmark kunde sætte os det samme Maal — og, frem for alt, snart komme til at gjøre nogle Skridt hen imod Maalet. —

Svar paa Henstillingen.

Dersom Hr. Rye Nielsen tilfældigvis skulde forstaa det samme ved socialistisk, som Undertegnede forstaar ved demokratisk, saa Uenigheden mellem os kun skulde dreje sig om Ordvalget, saa behøver der ingen Strid at blive om den Ting. Hr. Rye Nielsen kan da vælge, hvilke Ord han vil, medens jeg maa forbeholde mig samme Ret, selv om Udtrykket af ham maatte anses for mindre „træffende".

Og dersom Hr. R. N. mener, at Friskolen kun er demokratisk, sét i Forhold til vor nuværende Statsskoleordning, saa vil jeg heller ikke sige ham imod, særlig hvis han tænker paa Statsskolens „Regeringsform."

Men dersom Hr. R. N. derimod vil indrømme, at „demokratisk" er utilstrækkelig forklaret ved „Folkestyre", saa at der altsaa med Hensyn til Friskolen bliver noget mere at tage i Betragtning end „Rege-

ringsformen", samt vil se paa Friskolen, som jeg skrev, „i og for sig", saa tror jeg nok, at han gjør rettest i at komme over i samme Gade som jeg; thi saa vil han unægtelig der finde baade rummeligere Plads at gaa paa, fastere Grund at staa paa og en Retning, der for Øje, Sind og Tanke er lige sund og velgjørende.

Min Betragtning er nemlig den, at enhver Lov eller Institution, der skal kunne kaldes virkelig demokratisk, maa komme *alle* i Folket til Gode i lige Omfang, maa garantere lige Ret for alle eller dog i det mindste Muligheden af lige Ret for alle. Fyldestgjør en Lov eller Institution ikke denne Fordring, er den udemokratisk, selv om den hundrede Gange er givet af Folket eller styres af Folket.

Tag den engelske Valglov f. Eks. Den tilsiger enhver Valgret omtrent i samme Udstrækning som Valgloven hos os; men den indeholder en Bestemmelse om, at Kandidaten selv skal afholde de med Valget forbundne Udgifter og ingen Diæter oppebære som Repræsentant. Denne Bestemmelse berøver enhver fattig Mand Muligheden for at kunne lade sig vælge. Valgloven er derfor i Virkeligheden udemokratisk.

Eller tag Retsvæsenet. Dersom nu Folket indretter en Jury, selv giver de Love, hvorefter der dømmes, og selv vælger de Dommere, der dømmer, men gjør Omkostningerne ved Retsforfølgningen lige saa kolossale som under de nuværende Forhold, saa vil denne sidste Omstændighed faktisk afskære enhver fattig Mand Muligheden for at at gjøre sin Ret gjældende i samme Omfang som den velhavende. Indretningen bliver derfor udemokratisk.

Saaledes netop med Friskolen. Vel styrer Forældrene selv Skolen, vælger selv Lærerne, bestemmer selv, hvilke Bøger der skal læses osv.; men det vil sige de Forældre, som har Raad til at holde Lærer og Raad til at kjøbe Bøger, kort sagt Raad til at have Friskole. Baronen f. Eks., han vælger ene personligt eller maaske i Samraad med sin Baronesse en Lærer, der har at undervise hans Børn i Ridning, Fiskeri og Fransk. Proprietæren er ulige mindre gunstigt stillet: han maa enten slaa sig sammen med et Par ligesindede og saa „vælge", eller ogsaa maa han indskrænke sig til at nøjes med en eller anden yngre Gouvernante, der ser mere paa en venlig Omgang end paa Lønnen, og saa lade hende „vælge", hvad der skal læres.

Ja, selv Gaardmændene og ligestillede kan slaa sig sammen en 10–20 Stykker og „vælge" Lærer, saafremt deres Formuesomstændigheder er saaledes, at den Løn, de byder, lokker mere end én til at søge Pladsen.

Men at Husmænd og Arbejdere gjennem Friskoleordningen selv skulde kunne vælge Lærere, er faktisk fuldstændig umuligt. De har nemlig ikke Raad til at betale en eneste Øre til deres Børns Undervisning og kan altsaa ingen Friskole faa.

Og det skulde være demokratisk! Aa nej! Jeg tillader mig at kalde en saadan Skoleordning for i og for sig udemokratisk, maaske turde endogsaa den Betegnelse være ret „træffende".

Bare nu ikke Hr. Rye Nielsen er en af disse forstokkede Grundtviganere, som altid tror, det er demokratisk, naar det blot er grundtvigiansk, og som aldrig *vil* forstaa andet end det de „tror". Thi der er noget ubehageligt ved disse Mennesker, noget paa én Gang ubehageligt og medlidelsesvækkende. Det gaar dem akkurat som de gamle Koner, der ikke *vil* ud af det Hus, de har boet i „nu i saa mange Aar", selv om det revner efter alle Leder og er færdigt at falde ned over Hovedet paa dem. De er i høj Grad halsstarrige. „Logiken" er i alt Fald ikke deres stærkeste Side.

Imidlertid vil jeg ikke haabe, at Hr. R. N. hører til den Slags Mennesker. Jeg vil tværtimod gaa ud fra, at han, naar han en Gang kan se sit Snit, vil forlade den gængse Opfattelse, at Friskolen er noget saadant absolut allerkjæreste, og saa gaa over til min mere nøgterne Betragtning af Sagen.

A. Nøhr.

Udførsel af Affald.

Efter *H. George.*

Den Menneskestrøm, som i stedste stigende Omfang drager fra Evropa til Amerika, fortjener i alle Retninger større Opmærksomhed, end man i Reglen skjænker den. Den tyder paa, at vi lever under Forhold, som inden kort Tid maa undergaa store Forandringer. — Særlig er en Del af Udvandringen fra Irland værd at lægge Mærke til. Efter Overenskomst med den engelske Regjering anløber nemlig nogle store Udvandrerskibe de smaa Havne paa Irlands Vestkyst, og tager Mænd, Kvinder og Børn om Bord, hvis Overfart betales af Regjeringen. De faar saa desuden nogle Kroner i Lommen, hvormed de kan begynde Livet i den nye Verden.

Det er Folket, som gjør et Land stort og stærkt, som frembringer dets Rigdomme og hævder dets Stilling blandt andre Lande. Og dog se vi her en civiliseret og saakaldet kristelig Regjering udskibe sit eget Folk til en fremmed Verdensdel, ligesom man udskiber Affaldet fra New-York og kaster det i Atlanterhavet. Og dog er der i disse Mennesker Stof til et godt og dygtigt Folk. Enhver, som besøger Irland, maa indrømme, at Folket baade er fredeligt og i visse Retninger sædeligt, som blot paa Grund af Fattigdom savner den Opdragelse og de Dyder, som kun den personlige Frihed kan skjænke. Regjeringens Sekretær i Irland har i Parlamentet erklæret, at de ere baade fysisk og moralsk sunde, og at de godt kunde forsørge sig selv. Men den Regjering, hvoraf han er Medlem, udskiber dem dog, ligesom man udskiber Affald! — Sagen er den, at lader man dem blive hjemme, saa kan de, selv i de bedste Tider, kun skaffe sig et kummerligt Ophold, og naar Tiderne ikke

ere de bedste, kan man ikke holde Liv i dem. Saa udskiber man dem paa offentlig Bekostning, for paa den billigste Maade at blive dem kvit.

Hvad er nu Grunden hertil? Ganske simpelt den, at man forholder dem den naturlige Ret, som Skaberen har givet dem. Hungersnøden, Fattigdommen, den usle Styrelse og Urolighederne i Irland, — alt dette har sin Rod i Foragt for de naturlige Menneskerettigheder. Den irske Bonde er nødt til at sulte ihjel, til at tigge eller udvandre. Han bliver i de Styrendes Øjne kun menneskeligt Affald, som man maa udskibe et eller andet Sted hen. Og han bliver det, fordi hans naturlige Ret til Fædrelandets Jord forholdes ham, ligesom den forholdes den engelske Bonde, som efter en Slaves Liv dør et Fattiglems Død.

Det Land, fra hvilket disse Mennesker udskibes, er rigelig i Stand til at give et rigeligt Ophold til en langt større Befolkning end det nogensinde har havt. Der er ikke den fjærneste Grund til, at Mennesker, som kan arbejde, i dette Land skulle lide Mangel og Sult. Men Sagen er, at de ikke kan komme til at anvende deres Arbejdskraft, og at Loven tillader andre at afpresse dem Udbyttet af det Arbejde, som man tillader dem at udføre. Blandt disse Mennesker, som nu sendes over Atlanterhavet af den engelske Regjering, og som med nogle Kroner i Lommen sættes i Land paa Skibsbroen, er der rimeligvis ingen, som har naaet den modne Alder, uden at de ved Arbejde har produceret Fornødenheder, som baade vilde have givet dem Velstand, sat dem i Stand til at betale Overfarten og endda have en Del Penge paa Lommen til at begynde med. De ere bundfattige, ene og alene af den Grund, at man systematisk har udplyndet dem, lige fra den Dag, de blev fødte, og indtil den Dag, de forlod Fædrelandets Kyst.

For nogle Aar siden rejste jeg gjennem den Del af Irland, hvorfra disse Udvandrere komme. Hvad der i Begyndelsen forundrer en Amerikaner, er Befolkningens paafaldende Tyndhed. Der er fuldt op af Jord. Men paa denne megen Jord ser man kun fede Kreaturer og Faar, saa rene og hvide, som om de blev vasket og kæmmet hver Morgen. En Gang var denne Jord pløjet og folkerig. Men nu finder man kun Spor af forfaldne Byer, samt hist og her en elendig Hytte, hvor der bor en Hyrde, som fører et Liv, som ingen Vild skulde misunde ham. Thi Ejerne af denne Jord, som bo i London og Paris, og hvoraf mange aldrig en Gang har *set* deres Ejendom, de finder, at Kvæg giver mere Indtægt end Mennesker, og derfor har man jaget Menneskene ud. — Kun naar man kommer til Sumpe og Klipper, og paa Bjergene, og ved Strandbredden, finder man en tæt Befolkning. Her bor de tæt sammen paa en Jordbund, hvor Mennesker aldrig burde leve. Den er for mager til Græsjord, og derfor maa de Mennesker, som er drevne bort fra den gode Jord, faa Lov til at leve der, — saa længe de kan betale deres Forpagtningsafgift. — Hvis det ikke var saa sørgeligt, saa kunde man fristes til at le ad de Stumper, som man her kalder „Marker". Med ubeskriveligt Arbejde har man pillet Smaastene af og ladet de store ligge, saa man ikke kan pløje. Mænd og Kvinder har paa deres Ryg hentet Tang fra Stranden til at gøde med, for at Marken dog kunde give lidt. — Og for disse Jordstumper af Klipper og Mos maa disse Mennesker betale de fraværende Godsejere en Afgift fra 14 til 50 Kroner pr. Tønde Land. Og saa maa de endvidere betale Afgift af den Tang, som Havets Bølger skyller op paa Strandbredden, og som de bruger til Gjødning. Og yderligere maa de betale Afgift af den Mose, hvori de skjærer Tørv. Det er en Kjendsgjerning, at de maa betale mere for Jorden, end de kan faa ud af den. De maa bogstavelig betale, ikke alene for at benytte Jorden og Havet, men ogsaa for at benytte Luften. Det, som Jorden ikke kan indbringe, maa de saa udfylde ved Hjælp af den Smule, Kvinderne kan tjene ved at strikke Strømper, ved at sælge Fisk, og derved, at Manden paatager sig Høstarbejde i England, eller ved Hjælp af Familie, som er rejst til Amerika. Trods deres Flid, er disse Menneskers Fattigdom forfærdelig. I gode Tider kan de nogenlunde holde sig over Sultegrænsen. Men i daarlige Tider, naar Kartoffelsygdommen raser, maa de spise Søgræs, eller tigge Hjælp af Fattigkassen eller af en eller anden veldædig Indsamling. — Naar de er saa velhavende, at de har nogle Kyllinger eller en Gris, saa tænker de lige saa lidt paa at spise dem, som en Rigmand tænker paa at spise sine Væddeløbsheste. Man sælger dem for at kunne betale Afgiften. I Søerne kan man se fede Laks, som gaa op fra Havet. Men om enhver af dem havde den Indskrift: „Til Grev den og den i London, fra den almægtige Gud", — saa kunde de ikke være mere ukrænkelige for disse Mennesker. — De fineste Butiker, som findes i disse Byer, har følgende Varer paa Lager: Nogle Pund Sukker og The, fordelte i smaa Kræmmerhuse paa nogle Lod, lidt Mel, to eller tre røde Kjoler, lidt grovt Klæde, nogle Alen Flonel og lidt Bomuldstøj, lidt Knapper og Traad, et Par Ruller daarlig Tobak, og maaske et Par Flasker Brændevin, gjemte i Jorden, lidt fra Butiken, for at Ejeren ikke skal blive sat i Fængsel, hvis Politiet lægge Beslag paa dem. — Saa fattige er disse Mennesker, at ca. 100 Familiers Løsøre 1884 takseredes til — 54 Kroner. — Men Godsejerne! — De lever helt anderledes. Naar man rejser gjennem Irland, træffer man stundom paa et Slot, hvis ypperlige Marker er indhegnede af høje Mure. Træd indenfor disse Mure, og det er som at komme ind i en anden Verden: Store fløjlsbløde Græsplæner, pralende Blomsterbede, statelige Alleer og høje Træer, og saa det store Slot, forsynet med alle mulige Luksusgjenstande, omgivet af alle sine Tilbygninger, Stalde, Hundegaarde o. s. v. — Men skjønt de eje alle disse pragtfulde Boliger, opholde de sig dog gjærne om Vinteren i London eller Paris, om Sommeren i Schweitz eller ved et eller andet Badested. — De behøver ikke at arbejde, — alt, hvad de har at gjøre, er at lægge øde. Nogle sværmer for Malerier, andre for gamle, sjældne Bøger, andre spiller eller holder Væddeløbs-

heste, og andre ødelægge deres Penge paa endnu værre Maade. — Ogsaa Godsforvalterne, som skal udpresse Afgiften af de arbejdende Irlændere, lever overdaadigt. — Og det kommer altsammen fra de Mennesker, som nu bundfattige sættes i Land paa Amerikas Kyst. Det er dem, der fortjener det, som de andre fortærer.

For at opretholde dette Plyndringssystem, oversvømmes Irland med Politi og Soldater, med Spioner og Angivere. De irske Godsejere gjør akkurat samme Nytte som Rovdyr, en Flok Ulve eller vilde Elefanter. De producerer ingenting, de bare fortærer og ødelægger.

Naar nu de Irlændere, der er blevne sparket ud af deres Fædreland, kommer over til Amerika, er de saa sluppet fra det System, der i deres Hjemstavn gjorde dem til Slaver? Paa ingen Maade. De er ikke engang sluppet for deres gamle Ejeres Magt til at tage Udbyttet af deres Arbejde fra dem. Thi vi modtage ikke alene de engelske, skotske og irske Arbejdere, vi modtager ogsaa Godsejerne. Disse Godsejere opkjøber nemlig uhyre Strækninger Jord i Amerika. Og med Landets stigende Befolkning vil disse Jordegodser snart være lige saa meget værd som deres Jordegodser i Evropa. — Det er ikke utroligt, at en eller anden Forpagter, der er bleven udpantet i Irland af Godsejeren, han kan i Amerika komme til at betale Afgift til den samme Godsejer. Men under alle Omstændigheder vil den blotte Ankomst bevirke en Stigning i Efterspørgslen efter Jord, og som Følge deraf en Stigning i Prisen paa Jord. Og det er netop derfor, at Evropas Rigmænd kjøbe saa megen Jord i Amerika. De tænker ikke paa selv at bo paa den eller selv at bearbejde den. De bliver boende i London eller Paris, og de kan aldeles ikke arbejde. — Nej, alt hvad de tænker paa, er at kunne afpresse andre deres Arbejdsfortjeneste, hvilket de bliver i Stand til, naar Befolkningen stiger og Jorden fordyres. Og under de nuværende Forhold vil det ogsaa kun vare nogle faa Aar, før de bliver i Stand til at faa mindst lige saa store Indtægter af deres amerikanske Ejendomme som af deres irske. Det vil sige, at de kommer faktisk til at eje flere Amerikanere end de nu ejer Irlændere.

Den fattige irske Udvandrer slipper altsaa ikke for det System, som har forarmet ham i hans Fædreland. Den lige Ret til Brugen af Jorden er lige saa lidt anerkjendt i Amerika som i Irland. De irske Godsejere ere hverken værre eller bedre end andre Godsejere. De betragter Jorden som deres private Ejendom, og den Forvalter, der skaffer dem de største Indtægter af den, anse de naturligvis for den dygtigste. Al den Magt, den irske Godsejer har, alt det Tyranni, han udøver, hidrører fra hans Ejendomsret til Jorden, fra den lovlige Erkjendelse af, at den er *hans* Ejendom.

Disse irske Mænd og Kvinder, som sættes i Land paa vore Kyster med en 9—10 Kroner i Lommen, har de i nogen Maade friere Adgang til den moderlige Jord end i deres Fædreland? — Ja, langt ude i Vesten, hvis de kunde naa saa langt, har de det endnu i kort Tid. Men endskjønt de rundt omkring i New-York se en Mængde Jord, som ingen bruger, saa har dog hver Plet en Ejermand. Lad dem paatage sig et hvilket som helst Arbejde, og de maa dog her, ligesom i deres Hjemland, afstaa en Del af deres Fortjeneste for Retten til at arbejde, og de maa betale en eller anden for Retten til at bo i Landet. I det Hele er vel deres Udsigter bedre her end hjemme, thi det er endnu et nyt Land. Men fra Atlanterhavet til det stille Ocean har ogsaa vi allerede vort menneskelige Affald, hvis Omfang dette irske Menneske-Affald sikkert vil forøge. Hvor man saa kommer hen i Amerika, er „den Arbejdsløse“ kjendt, og i Newyork findes allerede 250,000 Mennesker, som lever af Almisser. Hvor skal vi, efter nogle Aars Forløb, finde et Sted, hvor vi kan sende vort Affald hen? Og skal det gjøre vor Vanskelighed mindre, at vort Menneske-Affald har Stemmeret?

Nogle Vink og Oplysninger om Grundene til den store franske Revolution.

I.

Om nogle faa Maaneder kan der høres Festlarm overalt inden Frankrigs Grændser, og det samme bliver Tilfældet adskillige Steder udenfor. Tusinder og atter Tusinder vil mindes Hundredaarsdagen for Udbruddet af de vældige Kampe, som gaar under Navnet „den store franske Omvæltning“. Mens Lysene straaler og Jubelen gjalder, vil der være nogle, som føler en lønlig Gru ved Tanken om, at Historien muligvis forbereder en ny og betydelig forøget Udgave af det storstilede Drama, hvis Minde der lyses op over og jubles for; og der vil være andre, som glæder sig ved Haabet om en storartet og snarlig Gjentagelse med tidssvarende Ændringer. Men for alle er der god Grund til at tænke vel over *det*, som var at se for et Hundred Aar tilbage. Der er tre Tanker, som melder sig hos mig, naar jeg dvæler ved Mindet om 1789 og om de forudgaaende Aar, da Sæden blev lagt til Omvæltningsslægtens blodige Høst.

Da jeg var en lille Dreng, kunde det hænde, naar min Moder havde givet mig en „Mellemmad“ i Haanden, at jeg handlede ilde med den, f. Eks. gnavede Tilmaden af og lod det bare Brød staa tilbage med et temmelig uappetitligt Udseende. Min Moder sagde da gjærne: „Hvordan er det, Du bærer dig ad, Dreng! Vi maa ikke spilde Guds Gaver. Du maa ingen Mellemmad faa, naar Du ikke pænt vil spise den!“ Denne Tale lød for mig saa tidt og indtrængende, at den tilsidst blev et Stykke af min Samvittighed. Da jeg en Aften havde været i et Ærinde henne hos en af vore Naboer, gik jeg derfra med et Stykke Mad i Haanden. Om jeg nu ikke var sulten, eller

Maden ikke smagte mig, saa meget er vist, at jeg kastede den paa Markskjellet, som jeg fulgte hjem. Men den Nat laa jeg længe og kunde ikke sove, fordi det pinte mig, at jeg havde spottet med Guds Gaver. Næste Formiddag gik jeg ud og fandt den mishandlede Mad, og først da fik jeg Ro. Naar jeg nu husker min Moders Ord, da hører jeg i dem en Gjenklang af Herrens Ord til Disciplene, efter at de havde mættet 5000 Munde i den nøgne Ørk: „Samler de levnede Stykker, at intet spildes!“ og jeg skjøuner, at den, som omgaas letsindigt med de Ting, der skal tjene til Menneskelivets Ophold, gjør sig skyldig i Helligbrøde, en Skyld, som tidlig eller sent vil hævne sig. Og nu véd jeg, at der ikke blot i de enkelte Hjem kan syndes paa denne Maade, men at det ogsaa kan ske i en hel Landsstyrelse.

I en Egn, som jeg for en Del Aar siden var godt kjendt med, laa der en større Gaard. Avlskarlen dér var et ualmindelig dygtigt Menneske; men alligevel maatte han stadig taale Stiklerier fra Husbondens Side, fordi han hørte til „de hellige“. Endelig — efter en 5, 6 Aars Tjeneste — fandt han, det kunde være nok med Drillerierne, og flyttede andet Steds hen. Medens alt havde gaaet udmærket paa den nævnte Gaard, saa længe den omtalte Karl var der, blev der meget Vrøvl med Folkene og Arbejdet, da en ny Avlskarl havde overtaget hans Plads. En af den første Karls Venner sagde da til mig en Dag, idet han pegte over mod Gaarden: „Det gaar nok ikke godt der ovre nu; men saadan er det: den, der jager en god Aand ud af sit Hus, faar en Djævel i Stedet!“ Maaske var disse Ord lidt for stærke til Lejligheden; men noget sandt var der i dem. De enkelte Hjems Historie skal nok kunne vise, at Gæstfrihed og rummelig Tagen Hensyn til gode Folk lønner sig, og at det er et rent Tab at jage selv den mindste af dem paa Døren. Der er i denne Kjendsgjerning en Stadfæstelse paa den Tale, Herren holdt til sine Disciple, før han sendte dem ud for at prædike. Det Hus, der vilde høre deres Ord, eller endog blot tage imod dem, skulde Freden dale ned over; men var der et Hus eller en Stad, som ikke vilde modtage dem eller høre deres Ord, skulde de vende de ugæstmilde Folk Ryggen og tage Freden med sig. Den Tanke, som Herren gav Plads i første Række i Ordinationstalen til Diciplene, om jeg maa kalde den saaledes, har visselig en stor Rækkevidde; thi han vender tilbage til den igjen, og lader den afslutte hele Talen, idet han siger: „Den, som giver en af disse Smaa kun et Bæger koldt Vand at drikke, i en Discipels Navn, sandelig siger jeg eder, han skal ingenlunde miste sin Løn.“ Men da Landene er en Samling af Hjem og Byer, tør vi nok gaa ud fra, at hvad der gjælder Hjemmene og Byerne, har ogsaa Ærinde til hele Folkeslag. Det lønner sig ilde for et Folk at nægte gode Aander Husly.

Ved et politisk Møde var der en Taler, som havde vanskeligt ved at faa Ordet for Modstandernes Latter, og da han saa endelig var kommen til at tale, fik han Ordstyreren paa Nakken, saa han nødtes snart igjen til at tie. Om vedkommende Taler stod paa Rettens Side, véd jeg ikke, men han gik i hvert Fald ned af Talerstolen med nogle Ord, som, tagne i Almindelighed, var rigtige nok. Han raabte til Forsamlingen: „I kan spøge med Sandheden, og I kan slaa den til Jorden; men tage Livet af den kan I ikke. Løgnen derimod skal nok dø en Gang!“ Der var i denne Paastand et Drag af Gamaliels sindige Tale i Jødernes Raad om, at det Værk, som *kun* stammer fra Mennesker, vil falde sammen, men at det Værk, som Gud er i, kan ikke fældes, om der end kan strides mod det. Der kan føres aaben Kamp mod Sandhed og Ret, og Sandheden kan faa store Skrammer i Striden; men Afgjørelsen vil altid stemme med det gamle Ord:

„Vil nogen Guds Forsætter hæmme,
han nødes til selv dem at fremme.“

Eller det kan være, at Folk til en given Tid ikke har Alvor nok til at stille sig for eller imod Sandheden, men er mest oplagte til at lege og lefle med den; men de tager fejl, om de tror, at Sandheden i Længden lader sig trække omkring med i Legestuer. Der kommer en Dag, da selv de største Spøgefugle nødes til at tage Sandheden for, hvad den er: en stræng, alvorlig Gjæst, der ikke nøjes med Legens ledige Timer, men vil have ens Liv helt og holdent. Den enkelte skal komme til at sande dette; men med Folkene har det sig ligesaa.

Hvad vedkommer nu disse Tanker 1789 og de Slægter, som dette Aar skylder sin Navnkundighed? Nogle Oplysninger om Tiden nærmest forud 1789 faar give Svaret.

J. P. Kristensen-Randers.

Til Kanarifuglen.

Du Fugl som er en Fange
I Burets snævre Bo,
Som kvidrer Dine Sange
Saa frejdig og saa fro,
Fra Æggets trange Celle
Til Fængselsliv Du gik,
Dog Dine Toner mælde
Om Fryd, jeg aldrig fik.

Hvor henter Du den Glæde,
Som højt Du jubler ud?
Du har jo ingen Rede,
Ej heller nogen Brud,
Du kan jo aldrig sværve
I Bøgehallens Ly,
Og ej som Lærken hæve
Dig op mod Himlens Sky.

Hvo lærte Dig vel Sangen
Bag Fængslets Gitterhegn?
Naar Sol bag Sky er gangen
Og Himlen græder Regn,
Mon da Dit lille Hjærte
Kan ane Spurvens Nød,
Maaske Du derfor lærte
Den Tone rund og blød.

Maaske at Du kan fatte,
Hvad Kløgten ej formaar,
Kan fryde Dig ved Skatte,
Som Tvivlens Rust ej naar;
Maaske de Triller klare
Er Nøjsomhedens Lyst,
Mens Havesygens Mare
Den rider Verdens Bryst.

Som Du er jeg i Fængsel,
Dog ej med lige Kaar,
Thi Du har ingen Længsel,
Din Glæde intet Skaar,
Ej Frihed mer kan øge
Dit klokkerene Spil,
Men jeg maa Glæden søge
Alene oventil. —

Som Du jeg ej kan være
Foruden alt Begjær,
Og aldrig kan jeg lære
Det, medens jeg er her.
Thi fløjt Du kun Finalen
I Fald Du kan i Dur,
Naar jeg saa fri som Svalen
Forlader Støvets Bur. —

Chr. Hansen.

Udkomne Bøger.

Mindre Fædrelandshistorie med Billeder af navnkundige danske Mænd og Kvinder. Ved J. T. A. Tang. Niende Oplag. Bogen, som herved anbefales paa det bedste, kan faas i tre ulige Størrelser: Den udvidede Udgave, den lille Udgave, og den mindste Udgave. Enhver af disse Udgaver kan faas med eller uden Tillæg af „Norges og Sverriges Historie," lige som ogsaa med eller uden Tillæg af „Sagahistorien." (Gads Forlag.)

Jesaja. Oversat og fortolket af Frants Buhl, Prof. theol. Første Hæfte. Gyldendalske Boghandels Forlag.

Kvinden og Samfundet. Februar 1889. Indhold: Ellen Key: Ernst Ahlgren. Sv. Høgsbro: Fællesraadighed eller Sameie. E. Elberling: Marquis Salisbury og Gladstone om Kvindernes Stemmeret. Dansk Kvindesamfunds Virksomhed. Indbydelse til Dannelse af en Kvindevalgretsforeniug. Fra Ind- og Udland. Fru Rossings Mindelegat.

Socialistiske Skrifter, udgivne af det danske Socialdemokrati ved E Wiinblad. VI. Socialdemokratiets Fordringer til Alderdomsforsørgelse XI, Aandsfriheden i den socialistiske Stat. Af disse fortjener navnlig det første megen Opmærksomhed, dels fordi Socialdemokratiets Fordringer til Alderdomsforsørgelse ikke gaar ud over hvad ethvert Menneske med en Smule Retfærdighedsfølelse maa fordre, dels fordi det lille Skrift, som Tillæg, har en Beskrivelse af forskjellige Fattiganstalter og en Skildring af hvorledes de Adelige forsørges paa Vallø Gods. — Det fremgaar heraf, at de fattige mange Steder faar en Helvedes-Forsørgelse, medens den adelige Forsørgelse maa betegnes som en Himmerigs-Forsørgelse.

Hvert Skrift koster kun 10 Øre og kan faas paa „Forbundskontoret" Rømersgade 22 Kjøbenhavn K.

Vestbirk Højskole

ved Horsens aabnes for Piger 3. Maj. Undervisningen ledes af undertegnede sammen med 1 Lærerinde, 3 faste Lærere og 1 Timelærer.

Kristine Nielsen. Grønvold Nielsen.

Slagtede Grise

og øvrige **Landprodukter** modtages til Forhandling. **Forespørgsler** besvares og meddeles Underretning om Prisforholdene.

H. P. Nielsen, Madsen & Pedersens Eftf., **Kompagnistræde 14,** Kjøbenhavn, K.

Paa Grund af Dødsfald søges straks eller til April en dygtig Avlskarl, helst en, som paa egen Haand kan lede Arbejdet. Løn 200 Kr. for et Aar. Eget Værelse. Samme Sted kan en ung Pige faa Plads til Maj og lære Husholdning.

Torupgaard pr. V. Hornum.

J. Dollerup.

For 1 Kr. 100 Ark Brevpapir og 100 Konvoluter. Extra godt. Forsendes fra *J. Knudsen,* Skive.

Rødkilde Folkehøjskole

paa Møen.

Pigeskolen begynder den 3. Maj. **For 3 Maaneder 90 Kr. For 5 Maaneder med 14 Dages Ferie i August 135 Kr.**

J. H. Andersen.

En Snedker og Hjulmand,

der tillige kan bødkere, ønsker til April eller Maj en Lejlighed, der egner sig hertil, paa en Egn, hvor der tiltrænges en saadan. Samme Mand ønsker grundige og alsidige Oplysninger om amerikanske Forhold, særlig for Snedkere og Tjenestekarle m. fl., og udlover en Ducør til den, der støttet paa **egen Erfaring** kan give disse, som snarest bedes tilsendt dette Blads Kontor i et Brev mrk. „Enten—eller".

To Karle

kan faa Plads fra 1. April eller 1. Maj ved at henvende sig til

Gaardbestyrer **Hans Larsen** ved Lundby St.

En flink Karl, der vil passe Kreaturer og føre Regnskab over Fodringen samt deltage i Malkning, kan faa Plads til Foraaret (helst 1. April) hos Gmd. **Lars Jensen Gyldenkærne,** Ousager ved Lejre St. Samme Sted er Plads ledig for en **Barnepige** til 1. Maj.

Henning Jensen

prædiker **Søndagen den 24. Februar** Kl. 4 i Skindergade 9, 1. Sal.

En dygtig Mejerist

søges til et Fællesmejeri (Damp og Centrifuge). Første Klasses Smør og Ost forlanges, samt Dygtighed i Regnskabsføring. Løn 300 Kr. første Aar. Billet mrk. Mejeri, Postrestante Vallø St.

Unge Mennesker fra Landet kan faa Kost og Bolig i vort Hjem, Jyllandsvej 19, Frederiksberg.

Jens Peder Sundbo.

Ansvarhavende Redaktør: **Henning Jensen.**
Trykt hos Rasmussen & Olsen. — Kbhvn.